

כ מס 8

1

2683

Zust/11

7.8
1.1

הקריה, כ" בכסלו תשי"ג
8 בדצמבר 1952

מס' 675/52

אל : המנהל הכללי.
מאת : שר החוץ.

הנני להעיר למכתבו של הציר ששון אל המנכ"ל מיום 21 בנובמבר ש"ז בשאלת המסדרון בין מצרים לבין ירדן וערב הסעודית ליד אילת, בו הובעה התנגדות מוחלטת לכל הסדר כזה.

אין ספק כי החביעה למסדרון באותה פנה מהווה עמדה מצרית וכלל-ערבית יסודית והיא תופיע כתנאי - קרוב לודאי כתנאי קרוב לודאי כתנאי-בל-יעבור- בכל משא ומתן של שלום ביננו לבין מצרים.

עלינו להבין כי התגובה הערבית החריפה נגד תקומת מדינת ישראל כגוף זר בטבורו של המרחב הערבי במזרח התיכון מתחדדת ביחוד משום היות שטח ישראל תקוע כטרזיז בין מצרים מזה לבין שתי מדינות ערביות אחרות מזה בקדקדו של מפרץ עזרון גבר. כאן, בנקודת המיפגש של קווי הגבול שבין מצרים, ארץ ישראל הקודמת, עבר הירדן וערב הסעודית, הפטיקה ישראל את הרציפות הערבית המרחבית ושיטעה, כביכול, את העולם הערבי לשנים.

הלחץ הערבי נגד שיסוע זה הורגש עוד ב-1947 ממלכת ארצות הברית בענחה לאותו לחץ ודרשה מאתנו לוותר על כל חלקו הדרומי של הנגב. בשלב מסויים נשמע אפילו איום מצד המשלחת האמריקנית באו"ם שהיא תיאלץ לבטל את תמיכתה בתכנית החלוקה אם לא בכריז על ויתור כזה מרצון. רק הודות להתערבות הבזק של הנשיא טרומן, בעקבות שיחת הנשיא המנוח וייצמן אתו - בה התרכז נשיאנו, לפי עצמו הנבונה של אליהו אילת, אך ורק בבעית דרום הנגב ואילת - נחלצנו ממיצר זה ועלה בידנו לספק את המשלחת של אה"ב בויתור על פס שטח לאורך גבול סיני.

בעיה הרציפות הערבית לא חוסלה ע"י כך וששון עצמו מעיד עד כמה מוסרשת התביעה לחידושה ע"י יצירת המסדרון. נקל מאד להתפס בענין זה לעמדה של שלילה בוקשה ומוחלטת אבל בחוכנו אנו מוסב כי תשרור בהירות גמורה - אם עמדה זו היא רק פתח דבר במשא ומתן, אשר בהמשכו עשויים לחול בה שנויים, או סנוי וגמור עמנו להתעקש בנקודה זו ויהי מה, בחינת יקוב הדין את ההר. לי בדעה כי אם רצוננו ליצור רקע ממשי לשלום ביננו לבין מצרים, עלינו לדעת מראש כי הוא לא יושג ללא כל ויתור מצדנו, אם אמתי או מדומה, ולכן חובתנו לשקול מחדש את ענין המסדרון באותה פנה מתוך פיקחון גמור.

אזכיר פרשה דומה לזו שנתניסינו בה בעבר. כוונתי למו"ם שהיה ביננו לבין ממלכת ירדן בחיי המלך הטנוח לפני שנתים. לכתחילה לא רצינו לשמוע על מסדרון מגבול ירדן עד הוף ים התיכון. לבסוף הסכמנו לכך, וראינו בזה תשלום מחיר הכרחי ומוצדק בעד השגת שלום עם אחת המדינות השכנות. אינני בא להסתחך דוקא על חקדים זה לגופו של ענין המסדרון. ראשית, לא הייתי אז בארץ, לא נשאלתי לדעתי בענין זה, וספק אם הייתי נותן הסכמתי מרחוק

אילו נשאלתי. שנית, אני סבור כי אילו נמחדשה השאלה היום, היתה עם-
דחבו שלילית. אני מזכיר עובדה זו רק כהוכחה כי מוטב לנו, בחוכנו
פנימה, לחזור מראש אה כורח הנסיגה מעמדה הנקבעת מלכתחילה ואת
אפשרויותיה של נסיגה זו - גם מבלי לשנות לפי שעה אף כלשהו את הנו-
סחה שאנו נוקטים כלפי חוץ.

והנה אם אמת נכון הדבר כי לגבי הבעיה שאני דן בה ייחכן
שניתקל בעמדה של ייהרג-גל-יעבור מצד המדינה הערבית הנוגעת בדבר
- או מצד מדינות ערב כולן - אזי התעורר בהכרח השאלה מה עדיף:
שלום עם מצרים - אולי גם עם שכנתנו ממזרח - או שמירה קפדנית על
אסימותו הגמורה של טריז אילח כלפי שכנינו משני העברים. במצב כזה
מסופקני אם נוכל להחזיק מעמד בשלילה מוחלטת. חזקה כי אז נצא
להפש מוצא של פשרה, ומוטב לנו לתת דעתנו על אפשרויותיה מעכשו.

נראה לי כי אם נוכל להמיר את מושג ה"מסדרון" במושג
ל"חופש המעבר" למדינות השכנות. מלווה בערובות מתמתיקות מצדנו,
שומה תהיה עלינו להזקק לפשרה כזו. אם לא תתקבל גם הצעה כזו
כפתרון, לא הייתי מוציא מהחשבון הסדר שלפיו ייסלל כביש בכיוון
מזרח מערב, גדר טשני הצדדים, לשמש מעין גשר בין מצרים לבין
ירדן אי שם בתחתית הטריז, צפופית לאילת. הסדר כזה צריך להיות
מלווה בשני תנאים: ראשית, התעבורה באותו כביש תהא כפופה למיגבלות
מסויימות, בראש וראשונה כדי להבטיח אי שימוש למטרות צבאיות
בלי הסכמתנו; שנית, הכביש הישראלי המוביל לאילת בכיוון צפון דרום
יחצה את הכביש הערבי ע"י בגין גשר לשם הבטחת התנועה הבלתי
מופרעת בשני הכיוונים במאונך זה לזה.

אין אני בא בדברי אלה להעמיד את הנושא לדיון מעשי לאתח
ולקבוע בו מסמרות. ממילא אין כאן בעיה העוסדת כבר מאחורי כחלנו.
אין אני אלא מבשש אחרי פחרונה של בעיה העלולה להתעורר ביום מן
הימים. כל כוונתי לעת עתה להזהיר בפני נוקשות מיותרת, שלא תעמוד
במיבחן ההשתלשלות הטציאותית, ולפתוח פתח לגמישות של מחשבה וטכסיס.
זוהי תרומה למחשבתנו ולתהייתנו על הבאות ואשמח לשמוע תגובות של
הסכמה או דחייה, שיקולים נוספים או הצעות אחרות.

תפוצה:

היועץ המדיני
היועץ לעניינים מיוחדים
היועץ המשפטי
מר א. לבבי
מר ס. קוממי
השגריר וושינגטון
השגריר לונדון
השגריר פריס
הציר, אנקרה
מר ש. דיבון, פריס
מר ג. רפאל, ניו יורק
מנהל החקר

אחד הדברים התמוהים האפשריים במדינתנו!